

פירוש רבי שמואל בן מאיר (רשב"ם) לקהלת

מהדורה ביקורתית חדשה מתוך כתב יד ומבוא

מאת

רוברט ב. סולטרס
מרצה ללשון עברית ולמקרא
אוניברסיטת סט. אנדרוס

שרה יפת
פרופ' למקרא
האוניברסיטה העברית בירושלים

הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים

תוכן העניינים

הקדמה

מבוא

- 11 פרק ראשון: שמואל בן מאיר — חייו ויצירתו
א. חייו 11
ב. יצירתו 13

- 17 פרק שני: הפירוש לקהלת
א. בעיית מקוריות הפירוש 17
ב. אחדות הפירוש 28
ג. החלוקה לתחומי פירוש ושאלת מבנה הפירוש 30
ד. "אסף באורים" או חיבור פרשני? 34
ה. קווים לדרך הפירוש 35
ו. היבטים ספרותיים של הטקסט המקראי 39
ז. הדיבור המתחיל 44
ח. "פשוטו של מקרא" ויחס רשב"ם לראשונים 48
ט. "דברים הסותרים זה את זה", שמחה, הבל וחכמה בקהלת 51

- 55 פרק שלישי: הערות ללשון הפירוש

- 62 פרק רביעי: המהדורה
א. החסרונות העיקריים של מהדורת ילינק 62
ב. עקרונותיה ודרכיה של המהדורה הנוכחית 65

פירוש רבי שמואל בן מאיר (רשב"ם) לקהלת

- 71 פרק א
76 פרק ב
81 פרק ג

הכל הבלים. נתן לבו לדרוש ולתור בעיניו העול' ומצאם כולם הכל.

ג מה יתרון. כל הדברים הללו מוסבים למטה על אין טוב באדם שיאכל ושתה וגו' לומ' כל אילו מעשי האדם הבל הם. ואין טוב מעשה להנאת האדם רק לשחות ולשמוח בחלקו.

מה יתרון. איזה שכר וריוח יש לו לאדם בכל עמלו שהוא עמל תחת השמש. שהרי סופו עבר ובטל מן העול' וטוב' לא יהיה לו. בעינין זה מוסבת המלה בשיטתה.

תחת השמש. לפי שאין נסתר מחמתו אחז לש' זה. והרי הוא כאילו כתוב תחת השמים.

ד דור הולך דור בא. שכולם מתים ושבים אל העפר. והארץ לעולם עומדת. וקיימת שאינה זהה ממקומה.

ה-ו הורח השמש. לבוקר הוא זורח במקומו במזרח. ולעת ערב בא ושוקע במערב. והולך כל הלילה מחמת שהוא שואף ומהיר עד שהוא מגיע לעת בוקר במקומו אשר זרח היום. וגם למחר הוא זורח שם והולך ביום מן המזרח לצד דרום הולך דרום ומערב עד שהוא סובב הולך אל הצפון עד שמגיע במקומו במזרח.

וסובב. כאשר השמש כצפון שהוא קרב והולך לצד המזרח. גופל בו לומ' לש' היקף וסיבוב.

סובב סובב הולך הרוח. מלה כפול' על הולך אל דרום וסובב לומ' שהוא סובב הולך כל הרוחות שבעולם.

ועל סביבותיו שב הרוח. וכן חחר וסובב חלילה לעולם בכל היקפותיו וסיבוביו שהוא שב והולך בכל הרוחות שבעולם. אבל אדם היום כאן ומחר בקבר ומעשיו נפסקין שלא יזכר עוד. על כן נאמ' מה יתרון לאדם.¹⁰

8 כ. כ.

9 כה"י : ושוב : ראה ה' ג.

10 א ג כה"י - ולאדם : נסדה מעל למלה מסמנת את ייחוד הדא.

ז והים איננו מלא. שאם יתמלא לא יהו הנחלים הולכים עוד אלו. אל מקום שהנחלים הולכים שם היום.

שם הם שבים ללכת. גם למחר הם שבים והולכים אל הים שלא יניחו הנחלים מנהגן ומרוצתן. אבל אדם מניח מנהגו ווסתו להיות בטל מעולמו. הכל מוסב על מה יתרון.¹¹

ח כל הדברים. כל מעשה עולם יגיעים הם. שאין איש יכול לספר ולדבר כולם.

לא תשב עין לראות. כי תמיד הוא רואה ומצפה את הנולדות. ולא תמלא אוזן לשמוע.¹² תמיד אוזן שומעת ותאיבה לשמוע את המעשים שנעשים בעולם.

לא תמלא. על שם שהאוזן חלולה נופל בה לש' מילארי. יגיעים לש' עיף ויגיע.¹³

ט-י מה שהיה. ומה יתרון לאדם בכל אלה. מה שהיה כבר הוא שיהיה עוד להבא. ומה שנעשה כבר הוא שיעשה עוד להבא. שאין דבר חדש תחת השמש. שהרי יש לך דבר אחד בעולם שיאמר אדם לחבירו ראה זה דבר חדש הוא בעול'. ואין דבריו אמיתאין. שכבר היה לפנינו כדבר זה.

יא אין זכרון לראשונים. מוסב על מה יתרון לאדם.¹⁴ לראשונים. בני אדם שנבראו לפנינו בעולם אין להם זכרון שכבר מתו ואבר זכרם. וגם לאחרונים שיבאו אחרינו בעולם לא יהיה להם זכרון עוד. עם אותן שיהיו לאחרונה. באחרית הימים של אחרונים. כי כולם ימותו ולא ייזכרו עוד. שאם ימות אדם אחד היום. לא יולד לעול' אדם כמותו. שאין בני אדם דומין זה לזה. אבל שאר בריות מתו יש להם זכרון. שאם חמותו אילו

11 א ג

12 נחלים - משפט סודי מופשט בכל הנראה מן המלה 'לראות' שבאצף הראשונה.

13 דברים כח' יח.

14 א ג